

17. Шершун С. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 212 с.
18. Нечволод Л. Сучасний словник іншомовних слів: походження слів, розгорнуті пояснення, слова синоніми. Харків : Торсінг Плюс, 2011. 768 с
19. Кусайкіна Н., Цибульник Ю. Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів; за ред. В. Дубічинського. Харків : ВД «Школа», 2014. 1550 с.
20. Ковальова Т. Великий тлумачний словник української мови. Харків : Фоліо, 2005. 767 с.
21. Азбука природопользования. Природопользование от А до Я. Наш комментарий. Правовые аспекты охраны природы. Развитие Экологического правотворчества. Человек и природа. 1984. № 2. Москва : Знание, 1984. 96 с.
22. Гарварт Г. Поняття «лісовий фонд» у Лісовому кодексі України та КПАП України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2013. № 1(1). С. 65–70.
23. Як зупинити знеліснення України: самосійні та необліковані ліси. Ukraine crisis media center. 2021. URL: <https://uacrisis.org/uk/announce/tema-yak-zupynyty-znelisnennya-ukrayiny-samostijni-ta-neoblikovani-lisy>

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.17>

ГОРБУНОВА Я.М.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL INSTRUMENTS TO COMBAT DOMESTIC VIOLENCE

У статті актуалізована проблематика домашнього насильства, зростання рівня якого пов'язано нині із застосуванням протиепідемічних заходів. Розглянуто причини домашнього насильства. Обов'язок держави – реагувати на факти домашнього насильства, дбати про його жертв, протидіяти цьому протиправному явищу – пов'язано з конституційними приписами щодо визнання людини, її життя і здоров'я найбільшими цінностями для держави й суспільства. Звернуто увагу на «невидимість» проблеми насильства в сім'ї в Україні стосовно жінок і дітей із огляду на відсутність достовірної та повної статистики. Наведена трирівнева типологізація зобов'язань держави щодо прав людини, яка є прийнятною до проблематики домашнього насильства: зобов'язання «поважати», що вимагає від держави утримання від порушення права; зобов'язання «захистити» – запобігання порушенню права третіми особами; зобов'язання «забезпечувати» – уживання державою заходів для забезпечення того, щоб усі, хто знаходиться в межах її юрисдикції, могли користуватися своїм правом. Відзначено, що, попри законодавче розмежування змісту категорій «запобігання» та «протидія» домашньому насильству, остання певною мірою вбачається досить широкою, з огляду на загальне значення цього терміна, і може поглинати за змістом і категорію запобігання. Протидію домашньому насильству окреслено через поняття «інструменти» як юридично значимі акти зовнішньої дії уповноважених суб'єктів, спрямовані на подолання домашнього насильства. Названо характеристики адміністративно-правових інструментів протидії домашньому насильству, як-то: їх владна природа, односторонній владний

© ГОРБУНОВА Я.М. – аспірантка кафедри адміністративного права (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого), суддя (Московський районний суд)

вплив, спеціальні суб'єкти. Констатовано, що рішення про застосування того чи іншого заходу протидії приймає суб'єкт влади, наділений відповідним повноваженням. До адміністративно-правових інструментів протидії домашньому насильству віднесено видання нормативно-правових актів підзаконного характеру, прийняття індивідуальних актів (адміністративних і юрисдикційних).

Ключові слова: домашнє насильство, протидія домашньому насильству, інструменти протидії домашньому насильству.

The article highlights the issue of domestic violence, the growing level of which is currently associated with the use of anti-epidemic measures. The causes of domestic violence are considered. The duty of the state to respond to the facts of domestic violence, to take care of its victims, to counteract this illegal phenomenon is connected with the constitutional prescriptions on recognition of the person, his life and health as the greatest values for the state and society. Attention is drawn to the “invisibility” of the problem of domestic violence in Ukraine against women and children, given the lack of reliable and complete statistics. There is a three-level typology of the state's human rights obligations, which is quite acceptable to the issue of domestic violence: the obligation to “respect”, which requires the state to refrain from violating the law; obligation to “protect” – prevention of infringement by third parties; obligation to “provide” – the state to take measures to ensure that all those within its jurisdiction can exercise their right. It is noted that despite the legal distinction between the categories of “prevention” and “counteraction” to domestic violence, the latter to some extent is considered quite broad given the general meaning of this term and may absorb prevention. Combating domestic violence is defined through the concept of “tools” as legally significant acts of external action of authorized entities aimed at overcoming domestic violence. The characteristics of administrative and legal instruments for combating domestic violence are named, such as: their authoritarian nature, unilateral authoritarian influence, special subjects. It is stated that the decision to apply a particular countermeasure is made by the subject of power endowed with the appropriate authority. The administrative and legal instruments for combating domestic violence include the issuance of regulations of a secondary nature, the adoption of individual acts (administrative and jurisdictional).

Key words: domestic violence, counteraction to domestic violence, tools for counteraction to domestic violence.

Вступ. Проблема домашнього насильства є загальносвітовою. Різні держави впродовж тривалого часу намагаються знайти шляхи її подолання, формуючи як вдалі програми, так і такі, що не принесли відчутного результату.

Дослідження рівня домашнього насильства в країнах світу свідчать, що його наслідками можуть бути загроза життю і здоров'ю особи чи завдання психологічної травми, яка в подальшому може негативно вплинути на сімейне життя жертви. Особливо тяжкі наслідки насильство завдає особистості дитини, яка стала його свідком або жертвою.

Протидія домашньому насильству є сьогодні одним із важливих напрямів суспільного розвитку. Вона розглядається не лише як соціальна проблема, а насамперед як проблема захисту прав людини, що вимагає вироблення належних правових засобів її розв'язання. При вчиненні насильства відбувається порушення прав і свобод конкретної людини, що через різні можливості кривдника та жертви ускладнює можливості самозахисту й вимагає втручання з боку держави та суспільства.

Під час пандемії коронавірусу у 2019–2021 роках багато країн повідомили про загострення проблеми насильства в сім'ї та в партнерських стосунках. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй Антоніу Гутерріш, відзначаючи «жахливий глобальний сплеск насильства», закликав до «припинення вогню» в домогосподарствах [1; 2]. Європейський Парламент заявив: «Ми не залишимо жінок Європи сам-на-сам із проблемою». Згадані міжнародні інституції наголошують на посиленні підтримки жертв насильства в сім'ї під час пандемії [3]. Традиційно таке насильство розглядається як гендерно зумовлене, і з цієї точки зору частіше його жертвами є жінки, від 15% до 40% жертв становлять чоловіки, з точки зору вікової зумовленості під найбільшою загрозою перебувають люди старшого віку та діти, окремою групою ризику є люди з інвалідністю [4].

У країнах ЄС, де карантин запровадили раніше, ніж в Україні, ще в березні 2020 року зафіксували зростання домашнього насильства. Наприклад, у Франції число звернень зросло на 30%. У Великій Британії кількість жінок, убитих чоловіком удома, зросла втричі, а кількість дзвінків на гарячі лінії – майже впововину. В Італії 8–15 березня 2020 року звернення щодо домашнього насильства на 55% перевищували показники за той же тиждень минулого року. В ООН заявляють, що через карантин спалах домашнього насильства спостерігається й у всьому світі.

Пандемія, фінансова незахищеність, стрес і невпевненість призвели до посилення агресії, як це було й раніше: у зв'язку зі світовою фінансовою кризою 2008–2009 роках чи природними катастрофами, зокрема землетрус у Крайстчерчі 2011 року [5]. Домашнє насильство частіше й за інших обставин, коли сім'ї проводять більше часу разом, наприклад, у період різдвяних відпусток [6], оскільки частота й жорстокість випадків насильства залежать від можливостей для зловмисників контролювати своїх жертв у повсякденному житті впродовж тривалого часу. Тому основний вплив пандемії пов'язаний із заходами урядів, відомими як закриття (lockdown), обмеженням контактів і пересування, спрямованим на сповільнення поширення інфекції. За словами французької чиновниці Марлен Скіаппи, «закриття є ідеальним ґрунтом для зростання сімейного насильства» [7].

Україна офіційно приєдналася до ініціативи генсека ООН щодо протистояння домашньому насильству в той час, як пандемія змусила більшість людей залишитися вдома. Про значимість проблематики домашнього насильства свідчить Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» [8].

Отже, дослідження проблематики домашнього насильства, як ніколи, актуальне в Україні, потребує всебічного аналізу цього явища, вивчення досвіду інших країн, який став позитивним на шляху подолання його негативних наслідків.

В українській науці адміністративно-правові механізми протидії домашньому насильству досліджувалися О.М. Ткаленко [9], Н.В. Аніщук [10], Г.О. Гербовою та В.В. Галуньком [11; 12], М. Легенською [13; 14].

Постановка завдання. Попри те що питанню протидії домашньому насильству приділено увагу й розвідки вчених, проблематика залишається актуальною з огляду на виклики сьогодення, породжені новими загрозами. Отже, метою дослідження є аналіз такого явища, як домашнє насильство, з точки зору права та соціології, окреслення адміністративно-правових інструментів протидії домашньому насильству.

Результати дослідження. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ), в усьому світі близько 470 000 людей стають жертвами вбивств щороку [15], до 1 мільярда дітей наражаються на насильство кожного року [16]. World Vision повідомляє: щороку у звичайних (некризових) умовах більше мільярда дітей по всьому світу зіштовхуються з різного роду насильством. Водночас зі стартом карантину кількість зафіксованих звернень на гарячі лінії щодо домашнього насильства у світі зросла в середньому на 32%. Підвищення фіксується на всіх континентах. Так, у Сполучених Штатах цей показник становить 21,5%, Чилі – 75%, Франції – 30%, Кіпрі – 47%, Лівані – 50%, Сінгапурі – 33% [17].

У зв'язку з карантинними заходами у світі відслідковується тенденція до збільшення кількості випадків домашнього насильства. Для людей, які знають домашнього насильства, соціальна ізоляція означає залишитися наодинці з кривдником. ВООЗ наголошує, що кожна третя жінка в усьому світі зазнає фізичного або сексуального насильства здебільшого з боку партнера [18].

У ВООЗ також зазначають, що гендерне насильство має тенденцію посилюватися під час надзвичайних гуманітарних ситуацій і конфліктів, що є найпоширенішим серед найменш зареєстрованих порушень прав людини. Звіти з Китаю свідчать про те, що коронавірус вже спричинив значне збільшення випадків домашнього насильства. Місцеві поліцейські відділення отримували втричі більше повідомлень у лютому порівняно з попереднім роком. Більшість випадків насильства пов'язують саме з поширенням епідемії COVID-19.

В Україні проблема домашнього насильства та насильства за ознакою статі, попри багаторічні намагання її подолання, зберігає свою актуальність і залишається надзвичайно серйозною. Загрози посилюються не лише пандемією, а й збройним конфліктом на Сході країни. Від таких проявів насильства переважно страждають найбільш уразливі групи осіб (діти, жінки, які перебувають у стані економічної, психологічної чи іншої залежності від чоловіків, інтимних партнерів або батьків, особи з інвалідністю, похилого віку, особи, що потерпіли від конфлікту, та ін.).

Д.В. Харламова, М.Д. Іноземцев стверджують, що корінням домашнього насильства є гендерна нерівність, яка, у свою чергу, є доволі гострою глобальною проблемою, хоча й має відмінності в локальних контекстах, тим не менше будується на укорінених соціальних стереотипах, які є розповсюдженими в усьому світі й побудовані на нерівностях у становищі жінок і чоловіків, що склалися історично [19].

Науковці справедливо зазначають про «невидимість» проблеми насильства в сім'ї в Україні стосовно жінок і дітей, обґрунтовуючи це передусім відсутністю достовірної й повної статистики із цього питання. У країнах, де ведеться систематичний статистичний облік, кількість жінок, які страждають від побиття їхніми чоловіками або партнерами, сягає від 40% до 80%. [20]. Більшість потерпілих від домашнього насильства (за даними американських дослідників, близько 95%) становлять жінки й дівчата [20].

Дослідники називають і причини так званої «невидимості» домашнього насильства, а тому й відсутності реакції з боку держави на випадки такого насильства: нормалізація (як своєрідне сприйняття домашнього насильства прийнятним), мінімізація, сором, страх та ізоляція, зрада й відсутність підтримки [21].

Обов'язок держави реагувати на факти домашнього насильства, дбати про його жертв, протидіяти цьому протиправному явищу ґрунтується на конституційних приписах щодо визнання людини, її життя й здоров'я найбільшими цінностями для держави й суспільства. Отже, держава має формувати політику, спрямовану на подолання домашнього та гендерно зумовленого насильства.

Українська держава обрала рух назустріч забезпеченню основоположних прав людини як у публічній, так і в приватній сфері. Держави, які ратифікували міжнародні договори у сфері прав людини (у тому числі Україна), узяли на себе зобов'язання поважати права не стільки перед іншими державами, скільки перед особами, які перебувають під їхньою юрисдикцією [22, с. 124]. Зазвичай права людини поділяють залежно від характеру зобов'язань держави на позитивні та негативні. У 1980 році Г. Ш'ю в книзі «Основні права: існування, добробут і зовнішня політика США» назвав до кожного з прав людини відповідні зобов'язання: «уникати позбавлення права», «захищати від позбавлення» та «допомагати позбавленому» [23]. Такий підхід підтриманий і розвинутий А. Ейде, який сформулював зобов'язання держави так: зобов'язання «поважати», «захищати» та «забезпечувати (сприяти реалізації)» права людини. А. Ейде описав ці три зобов'язання так: зобов'язання «поважати» вимагає від держави утримання від порушення права, зобов'язання «захищати» – запобігання порушенню цього права третіми особами, зобов'язання «забезпечувати» – уживання державою заходів для забезпечення того, щоб усі, хто знаходиться в межах її юрисдикції, могли користуватися своїм правом [24, с. 67].

Така трирівнева типологізація зобов'язань держави щодо прав людини цілком прийнятна й до проблематики домашнього насильства.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [25] та запроваджені його Прикінцевими положеннями зміни до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [26] гуртуються на новітньому комплексному підході до боротьби із цими негативними явищами з урахуванням кращих міжнародних практик.

У преамбулі Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» окреслено його цілі: визначити організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Державна політика щодо подолання таких негативних явищ у суспільному житті, як домашнє насильство й насильство за ознакою статі, здійснюється у двох напрямках: 1) запобігання та 2) протидія. Вона спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства й насильства за ознакою статі, надання всебічної допомоги постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків та охочіє: 1) запобігання домашньому насильству; 2) ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 3) надання допомоги й захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством; 4) належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки.

Законодавець розрізняє поняття «запобігання» та «протидія», перше пов'язуючи з діяльністю, спрямованою на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки

в приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі й обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються. Протидія ж полягає в припиненні домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодуванні їй завданої шкоди, а також належному розслідуванні випадків домашнього насильства, притягненні до відповідальності кривдників і зміні їхньої поведінки.

Відзначимо, що певною мірою категорія «протидія» вбачається досить широкою з огляду на загальне значення цього терміна. Так, у словнику української мови протидія тлумачиться як дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй [27]. Отже, заходи запобігання домашньому насильству цілком охоплюються й змістом протидії.

М.М. Легенька, досліджуючи проблематику домашнього насильства, стверджує, що його базовою правовою категорією є «адміністративно-правове реагування», яку авторка розглядає як урегульовані нормами адміністративного права заходи, що здійснюються спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, іншими органами й установами, на які покладаються функції зі здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, загальними та спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб, а також громадянами України, іноземцями й особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, у зв'язку з учиненням такого насильства й спрямовані на його припинення, недопущення в майбутньому й покарання кривдника [14, с. 52–53].

Більш широкий підхід до розуміння протидії домашньому насильству можна окреслити через поняття «інструменти», що в науці адміністративного права все активніше застосовується вченими. Так, наприклад, Р.С. Мельник інструментами діяльності публічної адміністрації називає нормативні акти публічної адміністрації, адміністративні акти, адміністративні договори [28].

Саме із цих позицій проаналізуємо, які інструменти адміністративно-правового характеру придатні для протидії домашньому насильству, й окреслимо їх властивості.

Адміністративно-правові інструменти протидії домашньому насильству – це юридично значимі акти зовнішньої дії уповноважених суб'єктів, спрямовані на подолання домашнього насильства. Цими суб'єктами передусім є органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також інші особи, яким відповідні владні повноваження делеговані або в інший спосіб надані. Зазвичай прийняття таких актів породжує адміністративно-правові відносини, однією зі сторін яких є владарюючий суб'єкт, а іншими їх учасниками є громадяни (наприклад, кривдник, постраждала особа), державні органи й установи.

Крім того, уповноважені суб'єкти застосовують адміністративно-правові інструменти протидії домашньому насильству й поза правовими відносинами (детальніше про це див. [29]). Так, відповідно до ст. 7 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить нормативно-правове регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Отже, орган виконавчої влади уповноважений видавати нормативно-правові акти, приписи яких деталізують і конкретизують положення закону. Така діяльність, очевидно, здійснюється без вступу у правові відносини з іншими суб'єктами, має односторонній характер.

Інший приклад – органи опіки та піклування наділені повноваженнями щодо захисту й допомоги недієздатним особам, які стали жертвами насильства, при цьому недієздатний суб'єкт не може вважатися стороною відносин. Представник влади мусить учинити дії, обов'язок щодо яких передбачено законодавством.

Для адміністративно-правових інструментів протидії домашньому насильству характерна владна природа, оскільки уповноважені суб'єкти від імені публічної влади реалізують повноваження, а в певних випадках мають право застосовувати навіть заходи примусу. Саме це свідчить про односторонній владний вплив, що є ознакою адміністративно-правового механізму.

Ініціатива застосування адміністративно-правових інструментів протидії домашньому насильству належить або самому владарюючому суб'єкту, який зобов'язаний реагувати на факти насильства, або ж іншим особам, які повідомляють цих суб'єктів про факти насильства й заявляють про необхідність реагування. Але в будь-якому разі рішення про застосування того чи іншого заходу протидії приймає суб'єкт влади, наділений відповідним повноваженням.

Отже, сторони правовідносин мають різний правовий статус, наділені відмінними правами й обов'язками, але обов'язковим суб'єктом у таких відносинах буде представник влади, що, застосовуючи відповідні повноваження, протидіятиме домашньому насильству.

Формування правил, за якими здійснюються заходи, спрямовані на запобігання та протидію домашньому насильству, є функцією передусім законодавчої влади. Але водночас, як ми вже відмітили вище, органи виконавчої влади, уповноважені на формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зобов'язані законом приймати підзаконні нормативно-правові акти, спрямовані на протидію домашньому насильству. Так, наприклад, Міністерство соціальної політики України видало Наказ «Про затвердження Методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі» [30]. До повноважень органів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать розроблення й затвердження стандарту надання медичної допомоги постраждалим особам або особам, які, імовірно, постраждали від домашнього насильства; затвердження порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб.

Прийняття індивідуальних актів, спрямованих на протидію домашньому насильству, є найбільш поширеним адміністративно-правовим інструментом, що застосовується низкою уповноважених суб'єктів. Так, органи Національної поліції України виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдників у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення; цей акт може містити такі заходи: 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; 2) заборона на вхід і перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Виноситься терміновий припис за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків. Крім того, органи Національної поліції України анулюють дозволи на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення особами домашнього насильства. При цьому приймаються акти індивідуального характеру, приписами яких змінюються права й обов'язки особи, що в науці отримали назву адміністративних [31, с. 9–11].

Особливе місце в механізмі протидії домашньому насильству варто відвести адміністративній відповідальності. Кодекс України про адміністративні правопорушення [32] вміщує ст. 173-2 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування». Відповідальність за діяння, передбачені цією статтею, у липні 2021 року законодавцем підсилена, що свідчить про значимість цього адміністративно-правового інструменту. Дійсно, у 2019 році за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) розглянуто 83 672 справи, винесено 50 580 постанов про накладення адміністративних стягнень, у 116 постановках ухвалено про застосування заходів впливу до неповнолітніх, передбачених ст. 24-1 КУпАП. У 2020 році за ст. 173-2 КУпАП розглянуто 104 646 справи, що на 25% більше, ніж у попередньому році.

Юридичним актом, у якому закріплюються результати розгляду справи про адміністративне правопорушення, є постанова про накладення адміністративного стягнення, що являє собою акт індивідуальної дії юрисдикційного характеру. Особливість цього інструменту протидії домашньому насильству полягає в тому, що рішення про накладення адміністративного стягнення приймають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП), які не представляють публічну адміністрацію. Але характер відповідальності, види стягнень, можливість направлення кривдника на проходження програми, за допомогою якої коригується його поведінка, дають змогу віднести постанову про накладення стягнення до інструментів протидії домашньому насильству.

Висновки. Ефективність протидії домашньому насильству залежить від низки чинників, визначальне місце серед яких відведено адміністративно-правовим інструментам, під якими варто розуміти юридично значимі акти зовнішньої дії, що приймаються суб'єктами, уповноваженими на це законодавством. Характерними ознаками таких інструментів є їх юридично владна природа, односторонність приписів. Прийняття нормативно-правових актів щодо протидії домашньому насильству здійснюється поза межами правових відносин. Індивідуальні акти, що приймаються низкою суб'єктів публічного адміністрування, спрямовані на припинення проти-правної поведінки кривдника, захист постраждалої особи. Індивідуальним актом юрисдикційного характеру є постанова про накладення адміністративного стягнення за скоєння домашнього насильства. Особливістю цього інструмента протидії є його адміністративно-правовий характер, оскільки цим актом особа зобов'язується відповідати перед державою за протиправну поведінку.

Список використаних джерел:

1. UN chief calls for domestic violence 'ceasefire' amid 'horrifying global surge'. UN News (en). 2020-04-05. URL: <https://news.un.org/en/story/2020/04/1061052>.
2. Godbole, Tanika (9 April 2020). Domestic violence rises amid coronavirus lockdowns in Asia. Deutsche Welle (DW) (en-GB). URL: <https://www.dw.com/en/domestic-violence-rises-amid-coronavirus-lockdowns-in-asia/a-53077378>.
3. COVID-19: Stopping the rise in domestic violence during lockdown | News / European Parliament. www.europarl.europa.eu (en). 7 April 2020h. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200406IPR76610/covid-19-stopping-the-rise-in-domestic-violence-during-lockdown>.
4. Campbell, Denis (2010-09-04). More than 40% of domestic violence victims are male, report reveals. The Observer (en-GB). URL: <https://www.theguardian.com/society/2010/sep/05/men-victims-domestic-violence>.
5. Johnson, Kirsty (2020-04-12). Covid 19 coronavirus: Domestic violence is the second, silent epidemic amid lockdown. NZ Herald (en-NZ). URL: <https://www.nzherald.co.nz/nz/covid-19-coronavirus-domestic-violence-is-the-second-silent-epidemic-amid-lockdown/5ZUPUGT2MBITLISTC4RVGOCK24/>.
6. Taub, Amanda (2020-04-06). A New Covid-19 Crisis: Domestic Abuse Rises Worldwide. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html>.
7. Abueish, Tamara (2020-04-06). Coronavirus: A Jordanian woman pleads for help as domestic abuse cases rise globally. URL: <https://english.alarabiya.net/en/features/2020/04/06/Coronavirus-Jordanian-woman-s-pleas-for-help-highlight-global-rise-of-domestic-abuse.html>.
8. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства : Указ Президента України від 21 вересня 2020 р. № 398/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>.
9. Ткаченко О.М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї стосовно дітей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2016. 237 с.
10. Аніщук Н.В. Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01, Одеса, 2008.
11. Горбова Г.А. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 240 с.
12. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї : монографія. Київ : Інститут публічного права, 2016. 226 с.
13. Легенька М. Суб'єкти адміністративно-правового реагування на вчинення суб'єкти адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства та їх повноваження. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 3. С. 153–159.
14. Легенька М.М. Поняття та зміст дефініції «адміністративно-правове реагування на вчинення домашнього насильства». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 2. С. 49–53.
15. URL: <https://apps.who.int/violence-info/>.
16. Посібник INSPIRE: дії для впровадження семи стратегій задля припинення насильства стосовно дітей. 2018. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272996/9789241514095-ukr.pdf?ua=1>.
17. URL: <https://www.wvi.org/publications/report/coronavirus-health-crisis/covid-19-aftershocks-perfect-storm>.
18. URL: https://www.who.int/health-topics/violence-against-women#tab=tab_1.
19. Харламова Д.В., Іноземцев М.Д. Боротьба проти домашнього насильства в Україні та світова практика. *Молодий вчений*. 2021. № 5 (93). С. 341.
20. Кричун Ю.А., Гордуз О.А. Насильство як соціальна проблема суспільства. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2021. Вип. 10. С. 111.
21. Мерник А.М., Максимова М.Ю., Круть М.В. Заборона домашнього насильства як складовий елемент фізичної, психологічної та моральної цілісності людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 229–230.
22. Петерс А. Международная защита прав человека: риск и шансы актуального развития. *Дайджест публічного права*. 2014. Вип. 3 (1). С. 69–105.
23. Eide Asbjorn. UN. Special Rapporteur on the Right to Adequate Food as a Human Right. *Report of the Special Procedure of the Commission on Human Rights*. UN Doc, 1987. P. 67–69.

24. Shue H. Basic Rights: Subistence, Affluence and U.S. Foreign Policy. Princeton University Press, 1996. 236 p.
25. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 груд. 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. С. 35.
26. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 верес. 2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.
27. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/protydija>.
28. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с. С. 253–296.
29. Бойко І.В. До питання про предмет адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 5–12.
30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text>.
31. Бойко І. Адміністративна процедура в діяльності Національної поліції. *Правові засади діяльності правоохоронних органів. Серія «Сектор безпеки України»* : збірник наук. статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 грудня 2020 року, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків) / редкол. : Ю.П. Битяк, А.П. Гетьман, Є.О. Алісов, В.М. Гарашук, В.Я. Настюк, Ю.В. Мех та ін. Вип. 36. Харків : Друкарня «Мадрид», 2020. 318 с.
32. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.18>

ЖУК Т.І.

КОНТРОЗВІДУВАЛЬНІ ОРГАНИ ЯК СКЛАДНИК СИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

COUNTERINTELLIGENCE AGENCIES AS PART OF THE SYSTEM OF SECURITY SECTOR ACTORS

Актуальність статті полягає в тому, що формально чинне законодавство не апелює категорією «контрозвідувальні органи України», однак вищезазначений матеріал дає нам можливість узагальнити, що це органи державної влади, на яких покладено обов'язок реалізації контрозвідувальної діяльності. При цьому ці органи можна класифікувати на основні (Служба безпеки України) та виняткові (ті, що здійснюють контрозвідувальні заходи тільки у випадках, які чітко передбачені законами України). Метою статті є розкриття місця контрозвідувальних органів у системі суб'єктів сектору безпеки України. Визначено, що Служба безпеки України в цілому є спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері контрозвідувальної діяльності, однак не всі її структурні елементи мають право її реалізації. Специфіка їхньої роботи не надає пересічному громадянину вичерпної можливості стверджувати, про які саме підрозділи йде мова. Є можливість припустити (орієнтуватись на визначену структуру Центрального управління Служби безпеки України, де міститься безпосередня вказівка на вид направленості функцій служби), що безпосередньо контрозвідкою займаються Департаменти контрозвідки та військової контрозвідки. Оскільки необхідності вичерпного визначення суб'єктів реалізації контрозвідувальної діяльності в дослідженні немає, варто орі-